

SLOVENSKÉ VÄZENSTVO

1. ročník 3/2019

ISSN 2644-5816

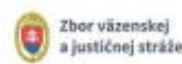
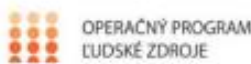
HEAD OF SERVICE AWARD

Milan Ivan
Prison and Court Guard Service
Slovakia

PRESTÍŽNA CENA ICPA
PO PRVÝ RAZ
UDELENÁ SLOVÁKOVI

IMPLEMENTÁCIA NÁRODNÉHO PROJEKTU ŠANCA NA NÁVRAT

Väzenie predstavuje vysoko organizovaný systém s výraznou mierou kontroly nad životom jedincov. Zabezpečovanie potrieb je do veľkej miery zodpovednosťou inštitúcie, čo vedie k oslabeniu samostatnosti a iniciatívy odsúdených. Dochádza tiež k významnému obmedzeniu ich kontaktu s vonkajším svetom, a to jednak na úrovni medzifudských vzťahov, ako aj orientácie v spoločenskej realite, pričom závažnosť uvedených dôsledkov stúpa v závislosti od dĺžky času strávenej za mrežami.

V civilnom živote sa, naopak, očakáva schopnosť samostatného riešenia problémov, prípadne iniciatíva a aktívna spolupráca s ďalšími inštitúciami pri ich zvládaní. Po prepustení z výkonu trestu sa človek musí zaoberať otázkami bývania, zamestnania, respektíve zabezpečenia prostriedkov na živobytie, riešením dlžôb, vybavovaním osobných dokladov, eventuálne potrebou ďalšieho vzdelávania či zvyšovania kompetencií. Náročný býva tiež návrat do rodinného prostredia, a to aj v prípade, že nedošlo k ochladnutiu emocionálnych väzieb vplyvom dlhodobého odlúčenia. Spôsob, akým sa s týmito nárokmí odsúdený vysporiada, do veľkej miery determinuje dlhodobú úspešnosť opätovného začlenenia sa do spoločnosti.

Vzhľadom na existenčný charakter uvedených problémov a ich množstvo je nevyhnutné, aby boli riešené v dostatočnom predstihu, teda ideálne ešte počas pobytu odsúdeného vo výkone trestu. Za týmto účelom sa odsúdení umiestňujú do výstupných oddielov, kde sa zaoberajú orientáciou na poradenstvo, edukáciu a nácvik zručností uľahčujúcich prechod do občianskeho života. K spolupráci sa prizývajú aj zástupcovia štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy, cirkví, nadácií, charitatívnych organizácií či iných právnických osôb, ako sú pracovné agentúry, firmy a podobne. Odsúdení majú možnosť opustiť ústav za účelom zaistenia záležitostí potrebných pre fungovanie po prepustení, ako sú napr. vybavenie osobných dokladov, kontakt s

rodinou, úprava rodinného prostredia, prípadne kontakt s potenciálnym zamestnávateľom a iné.

Významné zmeny pre oblasť zaobchádzania s odsúdenými pred ukončením výkonu trestu prináša implementácia Národného projektu Šanca na návrat, ktorý vďaka podpore Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje realizuje od 1. októbra 2018 Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže v spolupráci s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny a desiatimi partnerskými ústavmi na výkon trestu odňatia slobody. Hlavnými cieľmi projektu sú zníženie rizika sociálneho vylúčenia odsúdených, zvýšenie ich možnosti uplatnenia sa na trhu práce, čo v konečnom dôsledku implikuje zníženie rizika recidívy. Spolupracou s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny dochádza k prepojeniu penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti, neoceniteľnej pre zvládnutie kritického obdobia prechodu z prostredia výkonu trestu do civilného života. Každý z partnerských ústavov preto spolupracuje so zamestnancom Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny na pracovnej pozícii sociálneho kurátora – meto- dika.

V rámci projektu sa v jednotlivých ústavoch zriaďujú oddelené priestory výstupných oddielov a v procese zaobchádzania vytvárajú a overujú inovatívne metódy, ktoré prehĺbujú doterajšie spôsoby práce s odsúdenými. Vznikol napríklad dokument Individuálny akčný plán sociálneho za-

členenia, ktorý podrobne mapuje životnú situáciu odsúdeného, zaznamenáva jeho potreby, ako aj rizikové činitele ovplyvňujúce možnosť budúcej recidívy trestnej činnosti. Na tomto základe sa vytvára plán resocializačnej pomoci odsúdenému a nastavujú sa konkrétne intervencie smerujúce k jeho resocializácii. Edukácia odsúdených sa realizuje prostredníctvom resocializačného a výchovno-vzdelávacieho programu v oblastiach, ktoré predstavujú dôležité kriminogénne činitele: sebazpoznanie, sociálna komunikácia, závislosť, finančná gramotnosť, právne aspekty, zamestnanosť a rodinné vzťahy.

Ústav na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica-Kráľová je jedným z partnerských ústavov, ktoré participujú na realizácii Národného projektu Šanca na návrat. Špecifikom ústavu je skutočnosť, že miesto výkonu práce sociálnej kurátorky – metodičky je ako v jedinom z partnerských ústavov vytvorené priamo v ústave. V praxi to znamená, že je v dennom kontakte s odsúdenými, čo jej umožňuje flexibilnejšie reagovať na potreby odsúdených vo vzťahu k externým inštitúciám.

Vďaka finančným prostriedkom z národného projektu sa k 1. júlu 2019 podarilo v ústave zriadiť a čiastočne zabezpečiť materiálo-technickým vybavením priestory výstupného oddielu s kapacitou 26 odsúdených. Zriadená bola taktiež samostatná návštevná miestnosť pre odsúdených umiestnených do výstupného oddielu. Súčasťou oddielu sú priestory na individuálne i skupinové aktivity, tzv. multifunkčná miestnosť, ktorá zároveň slúži ako kultúrna miestnosť. Odsúdení majú tiež k dispozícii sociálne zariadenia, umývaň so sprchami, priestory kuchynky vybavenej chladničkou, jedáľenským stolom so stoličkami, varičom, práčkou so sušičkou a žehličkou so žehliacou doskou. V ďalších etapách dôjde k zriadeniu samostatného vychádzkového dvorca, doplneniu vybavenia kuchynky ako priestoru pre samoobslužné činnosti a multifunkčnej miestnosti.

Mohlo by sa zdať, že v súvislosti so snahou o resocializáciu odsúdených predstavuje zriadenie priestorov výstupného oddielu nepodstatný krok či nadbytočný „luxus“. Takýto pohľad však demonštruje zásadné nepochopenie problematiky. Pobyt v stavebne oddelených priestoroch prispieva k

eliminácii nežiaducich vplyvov väzenského prostredia, ako sú napr. ciele provokácie „výstupárov“ zo strany spoluodsúdených. Z hľadiska životnej situácie sa vytvára relatívne homogénna skupina ľudí, čo má pozitívny vplyv na interpersonálnu klímu v oddiele. Odsúdení tiež kladne hodnotia a aj využívajú možnosť prípravy jednoduchých jedál, prania a žehlenia osobných zvrškov, čo sú aktivity prospešné pre už spomínané posilnenie samostatnosti a proaktívnosti.

Zriadenie výstupného oddielu sa v pozitívnom duchu premietlo aj do oblastí zaobchádzania. Evidentné je zlepšenie postojov odsúdených k personálu, a tiež väčšia ochota odsúdených participovať na vzdelávacích aktivitách. Výrazne negatívistické správanie, ktoré v predchádzajúcom období neraz sabotovalo akúkoľvek snahu o dialóg, ustúpilo.

Z pohľadu personálu ústavu hodnotíme prvý rok implementácie Národného projektu Šanca na návrat jednoznačne ako krok správnym smerom a sme presvedčení o opodstatnenosti jeho realizácie vo vzťahu k resocializačnej funkcii výkonu trestu odňatia slobody aj do budúcnosti.

Ján Lupták, Banská Bystrica-Kráľová

